

кафедр шляхом використання нових форм і методів моральної та матеріальної мотивації; широке використання інтелектуального потенціалу молоді для забезпечення розвитку науки, удосконалення системи навчання та виховання, формування фахівців галузі нового якісного рівня.

РОЛЬ УНІВЕРСИТЕТІВ У РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Зубков С.О., канд. екон. наук, доц., докторант
Харківський державний університет харчування та торгівлі

Молодіжне підприємництво в Україні є «драйвером» як у вирішенні проблем молоді, так і соціально-економічних державних проблем, що обумовлює необхідність розширення його можливостей і використання потенціалу. Результати аналізу існуючих досліджень проблем української молоді засвідчили, що питома вага підприємців у складі працюючої молоді становить всього 10,5%. З них 8,0% припадає на самозайнятих і 2,5% – на роботодавців. Більшість української молоді працює за наймом – 84,9%, що свідчить про низький рівень її підприємницької активності. Така ситуація не змінюється з 2002 року. Відсутність постійної позитивної динаміки кількості молодих підприємців в Україні свідчить про наявність проблем, що стримують розвиток молодіжного підприємництва, що вимагає формування і реалізації адекватних і ефективних заходів його підтримки і популяризації.

Нами було проведено дослідження проблем молодіжного підприємництва в Україні, шляхом опитування 1845 осіб. Анкета передбачала п'ять блоків мотивація; знання, освіта; фінанси; підтримка; що заважає почати підприємництво з оцінками в шкал від 1 (не важливо) до 4 (дуже важливо) та один блок – пропозиції респондента щодо поліпшення молодіжного підприємництва. Основну частину українських респондентів (68%) склали вікова група молоді у віці 13–19 років, з яких 83% – школярі, інші – студенти і працююча молодь, з яких 75% зацікавлені у власній справі або думають про це.

Фактори шкали «Мотивація» оцінюється молоддю як найбільш важливі для підприємництва. Найбільш високо молодь оцінила впевненість в своїх силах. Це свідчить про те, що молодь відкрита новациям, має бажання реалізувати свій творчий потенціал, а мотивація до підприємництва вже присутня в планах щодо майбутнього, тому фактор особистої мотивації був оцінений високо. Більшість молоді високо оцінила значення теоретичної підготовки й знання правил і

механізмів здійснення бізнесу та продемонструвало розуміння значення для бізнесу вдалої підприємницької ідеї.

За результатами аналізу серед чинників шкали «Знання, освіта», для молоді особливе значення має фінансова підготовка – знання про джерела фінансування, інвесторів, оподаткування, а також прикладні аспекти бізнесу – розуміння основ бізнесу та процесу створення бізнес-ідей, інновації. Підтримка з боку навчальних закладів має низьку оцінку серед молоді, що відображає недосконалу координацію між системою освіти та ринком праці: молодь отримує необхідні компетенції, але система освіти не формує необхідні знання, стимули та поведінкові навички, необхідні для успішної підприємницької діяльності.

За результатами дослідження визначено три основні проблеми, що заважають розпочати підприємництво молодими людьми в Україні, які вони вказали в ході кількісного аналізу, як найбільш значущі, це: відсутність фінансів; недостатня освіта і брак досвіду. У такій ситуації полегшити вихід на ринок молодих підприємців може тільки підтримка держави. У зв'язку з цим, найбільш поширеною рекомендацією молоді (20% опитаних) для поліпшення молодіжного підприємництва в Україні є необхідність надання та посилення державної підтримки на національному, регіональному та муніципальному рівнях.

Дуже важливе значення в розвитку молодіжного підприємництва мають знання, освіта (19,8%) і прикладні аспекти підприємництва – обмін досвідом, приклади професіоналів (16,6%).

Пропозиції молоді полягають у: збільшенні різноманітності та підвищенні якості, креативності освітніх програм; розвитку підприємницької освіти на всіх рівнях освіти із застосуванням таких сучасних форм, як семінари, тренінги, консультації; розробці онлайн-курсів з молодіжного підприємництва; розвитку практичних знань і навичок шляхом можливості працювати на підприємствах, створених на базі (або за участю) ЗВО та вивчати бізнес зсередини; збільшенні практичних бізнес-кейсів в навчальних програмах.

Пропозиції з обміну досвідом полягають у: організації бізнес-таборів, обміну досвідом за інтересами за кордоном, створенні мережі для обміну досвідом, проведенні в навчальних закладах регулярних публічних зустрічей молоді з успішними вітчизняними та зарубіжними підприємцями, лекцій і семінарів з провідними фахівцями.

Згадка аспекту бізнес-інкубаторів (1,5%), як засобу поліпшення молодіжного підприємництва, невелика. Однак, в цій групі відповідей є такі раціональні пропозиції, які мають певне відношення до освіти як: створення мережі бізнес-інкубаторів з єдиною інформаційною базою; створення бізнес-інкубаторів не тільки у великих містах, а й в невеликих містах і сільській місцевості.

Трансформації, що відбуваються у суспільно-економічній та освітній сфері створюють умови для формування відносно нової для України концепції «підприємницького університету», який проявляє підприємницьку активність, що полягає поміж іншого у підготовці конкурентоспроможних фахівців, які володіють креативним підприємницьким мисленням, здатних до реалізації інноваційних проєктів у різних сферах діяльності; створенні нових знань та їх капіталізації; заохоченні зснування нових підприємств викладачами та студентами з метою комерціалізації результатів наукових досліджень; реалізації повного циклу відтворення нового знання (від генерації ідей до створення дослідних зразків інновацій); сприяє інтеграції освіти, науки, бізнесу і тим самим формує передумови для інноваційного розвитку країни. Формування таких типів університетів може передбачати або формування сприятливих умов студентам, викладачам і випускникам для формування високо-технологічних стартап компаній або створення потужного наукового центру, який виробляє та виводить на ринок нові науково-технічні продукти.

Отже, запити молоді щодо формування підприємницьких компетенцій, а також сучасні вимоги до трансформації ЗВО до університетів підприємницького типу обумовлюють створення умов для формування та реалізації підприємницьких ініціатив молоді, зокрема адаптації навчального процесу та створенні відокремлених структур щодо підтримки молодіжного підприємництва (науково-інноваційних парків, бізнес-інкубаторів, стартап-центрів) тощо.

Харківський державний університет харчування та торгівлі ініціював міжнародний проєкт сприяння розвитку молодіжного підприємництва за програмою Європейського союзу Еразмус+ «Вищі навчальні заклади для молодіжного підприємництва» (heifye.hduht.edu.ua), в межах якого здійснено дослідження стану молодіжного підприємництва в країнах Східного партнерства, розроблено посібник з організації бізнесу в країнах Східного партнерства, розроблено інтернет-платформу підтримки молодіжного підприємництва (heifye.org), організовано роботу мережі Центрів навчання та підтримки молодіжного підприємництва HEIFYE:lab в Україні, Вірменії, Білорусі, Грузії, Молдові та Латвії, проведено два міжнародні конкурси молодіжних бізнес-проєктів, дві міжнародні науково-практичні конференції, низку локальних заходів щодо підтримки молодіжного підприємництва в країнах-партнерах проєкту.

Таким чином, університети мають ресурси та можливості у вирішенні частини проблем, що перешкоджають розвитку молодіжного підприємництва в Україні.

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.